

C. S. BOBROVSKAJA (SELIKSON)

SIVUJA MENNEISTÄ VALLANKUMOUSTAISTELUISTA

Lokakuussa 1903 pidettiin Genevessä Venäjän vallankumouksellisen sosialidemokratian Ulkomaisen liiton edustajakokous, jonka istunnot olivat myrskyisiä. Siellä syttyi kiivas taistelu bolševikkien ja menševikkien välillä heti V. I. Leninin tekemän selostuksen jälkeen. Liitto oli antanut V. I. Leninille edustusvaltuuden VSDTP:n II edustajakokoukseen.

Uuden ihmisen, joka oli vankilaan joutuneena ollut syrjässä puolueyöstä ja vasta hiljattain tullut mukaan toimintaan, oli vaikea päästä näissä oloissa heti selville kaikesta. Mutta jo tutustuessani ensi kertaa asiapapereihin minä käytännön työntekijänä kiinnitin huomiota Leninin kirjoittamiin riveihin käsikirjoituksesta, jonka otsikkona oli „Kertomus VSDTP:n II edustajakokouksesta”. Siinä puhuttiin välttämättömydestä rajoittaa puolueen jäsenen käsitettä, jotta organisatorisen kaaoksen välttämiseksi voitaisiin erottaa todella toimivat jäsenet suunsoittajista.

Sääntöjen ensimmäisen pykälän sanamuotokysymyksessä — ketä voidaan pitää puolueen jäsenenä — käytännön työntekijä ei voinut olla asettumatta V. I. Leninin kannalle. Meillä paikkakunnilla oli ollut liian paljon touhua ja väärinkäsityksiä porvarilliseen sivistyneistöön kuuluneiden „myötämielisten” kanssa. Puoluekuri oli heille elimellisesti vierasta. He pitivät pelokkaasti kiinni rauhallisesta elämästään, legaalisuudestaan, eikä puolueelle ollut lainkaan eduksi antaa heille mahdollisuutta olla muodollisesti puolueen jäseninä.

Juuri tämän vuoksi menševikkien kannattajain perustelut eivät olleet lainkaan vakuuttavia, vaikka he puolustivatkin kiihkeästi kantaansa. Ja niin minä kallistuin bolševikkien puoleen. En tuntenut silloin vielä V. I. Leniniä henkilökohtaisesti, mutta jo heti „Iskran” ilmestymisestä alkaen, joka vaikutti organisoivasti koko puolue-elämämme järjestelmään, ja varsinkin Leninin tunnetun

teoksen „Mitä on tehtävä?” ilmestymisestä lähtien liittyi kaikki hänen nimeensä. Ennen vangitsemistani tein työtä Pietarissa „Iskran” kirjeenvaihtajana ja saadessani Nadežda Konstantinovnalta salakirjaimin laadittuja kirjeitä, joiden allekirjoituksena oli „Katja”, tiesin työskenteleväni Leninin välittömien ohjeiden mukaan.

Ja vihdoin koitti toivottu hetki, jolloin sain nähdä V. I. Leninin, ja nähtyäni varmistuin, että Lenin oli nimenomaan sellainen, jollaiseksi olin mielessäni hänet kuvitellut — suuri ja tavallinen. Ensi kerran kohtasin V. I. Leninin „Landoltin” kahvilassa, missä Lenin niihin aikoihin tapasi tavallisesti Geneveen väliaikaisesti juuttuneita tovereita: toiset heistä olivat siellä edustajakokouksen jälkeen, toiset karattuaan karkotuspaikalta taikka päästyään vankilasta. Tuo väliaikainen maanpaossaokeskelu painosti kaikkia noita tovereita, ja kaikki he pyrkivät Venäjälle maanalaiseen työhön, mutta bolševikeilla ei silloin ollut varoja lähettääkseen heidät sinne. Toisen edustajakokouksen jälkeen menševikit kaappasivat käsiinsä puolueen keskuslaitokset ja niiden mukana myös kaikki teknilliset keinot, joiden avulla voitiin olla yhteydessä puoluejärjestöihin paikan päällä, Venäjällä. Menševikit ottivat haltuunsa myös kirjapainoyhteydet sekä puolueelle kuuluneet rahavarat.

Menin „Landolttiin” seurassani muutamia puolueetyössä hyvin tuntumiani iskralaisia tovereita, jotka olivat niinkään juuttuneet väliaikaisesti Geneveen. Nämä olivat Nikolai Baumann (puoluenimeltään „Gratš”), Maksim Litvinov (puoluenimeltään „Pappa”), Vladimir Bobrovski (puoluenimeltään „Jefrem”). Kaikki kolme kuuluivat siihen joukkoon, joka oli elokuussa 1902 suorittanut rohkean paon Kievin vankilasta. Kanssani lähti myös vanha työtoverini „Pohjoisen liiton” ajoilta, Pietarista Kostromaan karkotettu putilovilainen työmies Ivan Aleksandrov (puoluenimeltään „Makar”). Hän sairasti pahanlaista keuhkotautia ja oli tullut Geneveen parantumaan.

Kaikki seuralaiseni olivat jo aikoja „määräytyneet”, kuten silloin sanottiin, he olivat aivan vakaumuksellisia leniniläisiä, jotka olivat tavattomasti ihastuneet Iljitšiin ja sinkosivat ukkosta ja salamoita menševikkeihin, varsinkin Plehanoviin, joka oli kavaltanut V. I. Leninin.

Oli itsestään selvää, että tällaisten tovereitten seurassa minäkin „määräydyin” hyvin pian, joten sinä iltana, jolloin tapasin ensi kertaa V. I. Leninin, olin täydellisesti hänen puolellaan huolimatta siitä, että edellisenä päivänä menševikkien johtomiehet olivat koettaneet ahkerasti käännyttää minut „uskoonsa”.

„Landoltissa” oli jo pieni ryhmä koolla odottamassa V. I. Leniniä. Kohta hän astuikin sisään nopein askelin Nadežda Konstantinovna Krupskajan seurassa ja tervehdittyään nopeasti

tovereita alkoi heti keskustella kanssamme puolueen sisäistä tilannetta koskevista kipeistä kysymyksistä. Hän sanoi, että menševikit myrkyttivät puoluetta juoruillaan, levittivät kaikenlaisia perättömiä juttuja edustajakokouksen enemmistöstä, saattoivat huonoon huutoon edustajakokouksen valitsemia Keskuskomitean bolševikkijäseniä. Puolueessa muodostunut tilanne liittyi siihen ajatusten horjuntaan ja intelligenttimäiseen individualismiin, mikä tuli ilmi edustajakokouksessa, kun käsiteltiin puolueen Sääntöjen ensimmäistä pykälää. Luonnehdittuaan bolševikeille vaikeaksi muodostunutta tilannetta Vladimir Iljitš osoitti, että siitäkin huolimatta hän rakensi suuria toiveita meikälaisten tovereitten lähettämiseen Venäjälle, jotta nämä informoisivat oikealla tavalla paikallisia puoluejärjestöjä. Mutta koska bolševikkien varat olivat varsin rajoitetut, niin Venäjälle lähetettiin toistaiseksi vain eräitä tovereita, ja muiden oli kärsivällisesti odotettava vuoroaan.

Kun V. I. Leninin esiintymisen jälkeen toverini esittelivät minut hänelle ja Nadežda Konstantinovnalle, niin Vladimir Iljitš, joka tiesi jo menševikkien johtomiesten käynnistä luonani, kysyi minulta leikillään, enkö ollut pelännyt tulla tänne — täällähän olise „kauhea Lenin”. Kuultuaan, etten ollenkaan pelännyt, hän kehoitti minua käymään heillä, ja Nadežda Konstantinovna yhtyi myös kutsuun. Oli selvää, ettei heidän tarvinnut minua kauan pyydellä. Minähän olin voinut vain haaveilla filaisuudesta päästä yksityiskeskusteluun V. I. Leninin kanssa, keskustelusta hänen asunnossaan, ja siksi lähdin kaiketi heti seuraavana päivänä ensimmäisen tapaamisemme jälkeen Séchéroniin — Geneven esikaupunkiin, missä silloin asuivat pienessä talossa Vladimir Iljitš, Nadežda Konstantinovna ja hänen vanha äitinsä Jelizaveta Vasiljevna Krupskaja, joka ei koskaan eronnut tyttärestään — ei karkotuksessa eikä maanpaossa.

Talon alakerrassa oli keittiö, sen vierellä pieni huone, jossa asui Jelizaveta Vasiljevna, tämä kun hääri aina vähäisissä talouspuuhissaan. Puuportaatt johtivat yläkertaan, jossa oli kaksi tilavampaa huonetta. Niiden kalustukseen kuului iso pöytä Vladimir Iljitšin huoneessa ja vähän pienempi pöytä Nadežda Konstantinovnan huoneessa. Kummassakin huoneessa oli matkahuovalla peitetty tavallinen rautasänky, muutamia tuoleja ja kömpelösti tehtyjä kirjahyllyjä. Vladimir Iljitšin pöytä oli täynnä lehtileikkeitä ja käsikirjoituksia, kaikenlaisia tilastokokoelmia ja -tauukoita.

Vladimir Iljitšillä oli yllään tummansininen venäläismallinen paita, joka housujen päälle laskettuna teki koko hänen tanakan olemuksensa jotenkin aivan erikoisesti „venäläiseksi”. Koko heidän elämänjärjestyksensä ei oikein sopeutunut Sveitsin hillityn

säädyllisiin elämänoloihin. Eipä teräväkielinen „Makar” turhaan huudahtanut tultuaan ensi kerran heille: „Tääl’ venäläinen tuntu on, tääl’ henki venäläinen elää!”.

Nadežda Konstantinovna ja Vladimir Iljitš ottivat minut vastaan hyvin ystävällisesti, mutta siitä huolimatta ei tästä tapaamisesta syntynyt sitä, mitä olin odottanut. Luulin kuulevani Vladimir Iljitšiltä vielä jotain sen lisäksi, mitä olin jo kuullut „Landoltissa”. Mutta kävikin niin, että hän kyseli eniten minulta. Häntä kiinnostivat pienimmätkin yksityiskohdat, jotka koskivat puoluetyötä Venäjällä, sekä se, kuinka me, ammattivallankumoukselliset, jouduttuamme vankilaan käyttäme siellä aikaamme lukemiseen, jos suinkin tarjoutuu mahdollisuus lukea.

Kuultuaan minulta, että istuessani vuonna 1901 Harkovin vankilassa olin onnistunut saamaan siellä käsiini Iljinin tekijänimellä legaalisesti ilmestyneen kirjan „Kapitalismin kehitys Venäjällä”, Vladimir Iljitš ilostui suuresti ja koettaen peittää iloansa rupesi tekemään minusta pientä pilaa: „Voi Teitä poloista, voi onnetonta, kun jouduitte vankilan sellissä tutkimalla tutkimaan minun pitkiä ja ikäviä taulukkojani. Voi, miten minun käy sääliksi Teitä!”.

Vladimir Iljitš kyseli seikkaperäisesti Tverin järjestön joka-päiväisestä elämästä. Häntä kiinnosti erikoisesti tiedoitukseni siitä, että järjestöllä oli yhteyksiä maaseutuun. Ja kun sanoin, että hänen kirjasensa „Maalaisköyhälistölle” on ollut meille suurena apuna lujittaessamme yhteyksiä maaseutukerhoihin, niin Vladimir Iljitš ei edes yrittänytkään salata ilmeistä mielihyväänsä.

Eräs pieni tapaus, jonka kerroin Vladimir Iljitšille huvin vuoksi, tarjosi hänelle tilaisuuden puhua siitä, kuinka tärkeätä oli tuntea perusteellisesti ne olot, joissa täytyi toimia. Maanalaisuuden oloissa se oli välttämätöntä sitä suuremmalla syyllä, kun puoluetyöntekijän oli osattava ottaa huomioon kaikki pienimmätkin seikat ja oltava aina varuillaan.

Se tapaus, joka kiinnosti Vladimir Iljitšiä, sattui vähän ennen lähtöäni Tveristä. Lähetimme erään kokeneen vanhan toverin maalle pitämään kerhon opintotilaisuuksia, mutta seuraavana päivänä me näimme hänen palanneen sieltä, mukanaan suljettu kirje, joka oli osoitettu Tverin komitealle. Siinä kirjeessä kerhon organisaattori pyysi luottamuksellisesti, ettei tätä propagandistia enää lähetettäisi heidän luokseen, koska hän ei ole „omaa väkeä”, hän „on herra”. Todisteeksi esitettiin se seikka, että yövyttyään talonpoikaistuvassa hän oli aamulla peseytyessään ottanut taskustaan saippuan ohella myöskin hammasharjan, jolla „rupesi hankaamaan hampaita, ja niin peseytyvät vain herrat, meillä kylässä ei tunneta mitään harjoja”.

Sellainen oli maaseutuväestön kulttuuritaso Tverin läänissä, jota pidettiin silloin eräänä tsaari-Venäjän „etummaisista” lääneistä.

Meitä veti aina Vladimir Iljitšin puoleen kuin johonkin luonnolliseen keskuksen, eikä ollut juuri yhtään sellaista päivää, etteikö joku meistä olisi käynyt yksitellen tai pienin ryhmin hänen luonaan ja käynnillään häirinnyt Vladimir Iljitšin työtä. Mutta siitä huolimatta, että käyntimme veivät Vladimir Iljitšiltä paljon aikaa, otettiin meidät aina vastaan hyvin lämpimästi, tarjottiinpa vaatimaton päivällinenkin, jonka Nadežda Konstantinovnan äiti oli valmistanut. Me ruokailimme keittiössä, jossa iltaisin, kun meitä tuli useampia henkilöitä, käytiin myös keskusteluja ja juotiin teetä.

Uuden vuoden 1904 aatto... Lähestyvä uusi vuosi, sanoi Vladimir Iljitš meille, on tuova mukanaan vallankumouksellisen liikkeen jatkuvan nousun maassamme, se on vievä meitä ratkaiseviin otteluihin, ja siksi, toverit, viettäkäämme tämä uuden vuoden yö erikoisen hauskasti. Ja niinpä me lähdimme suurella joukolla oopperaan, katsomaan „Carmenia”. Näytännön jälkeen menimme mielikahvilaamme „Landolttiin”, joimme kuka tuopillisen olutta, kuka kupillisen kahvia ja lähdimme sitten kävelemään sinä yönä niin kirkkaasti valaistuja Geneven katuja, joilla pidettiin tavanmukaista uuden vuoden karnevaalia. Se oli vanhan Sveitsin hyvä demokraattinen perinnäistapa. Koko väki tuli kaduille, monet naamioissa, eriväriset valot loistivat kirkkaasti, tunteettomat ihmiset juttelivat iloisesti keskenään, kuului musiikkia, ja nuorisotanssi. Meidänkin oli hauskaa väkijoukossa.

Kävellessämme „Plain-palais” aukiota pitkin kohtasimme ryhmän menševikkejä, joita me emme niihin aikoihin enää tervehtineet. Heidän riveistään joku huudahti pilkallisesti meidän puoleen: „kallionlujia menee!”, ja me heidän peräänsä: „tietä selkärangattomille!”

Sinä uuden vuoden yönä me kaikki olimme erikoisen iloisia. Olihan Vladimir Iljitš kanssamme...

Uuden vuoden 1904 koitettua bolševikkien asiat alkoivat parantua. Tarjoutui joitakin mahdollisuuksia lähettää meikäläistä väkeä työhön Venäjälle. V. I. Lenin lähetti sinne ennen kaikkea Nikolai Ernestovitš Baumannin, joka oli eräs Leninin lähimpiä apulaisia „Iskran” perustamisen kaudella ja joka järjesti iskralaisten rohkean paon Kievin vankilasta elokuussa 1902. Vladimir Iljitš tunsu Baumannin jo vuodesta 1896 saakka Pietarin työläiskerhojen organisaattorina ja propagandistina.

Baumann sai tehtäväkseen perustaa Moskovaan Keskuskomitean Venäläisen byroon — bolševikkien keskuksen, jonne oli saatava kaikki tiedot tilanteesta paikkakunnilla ja joka auttaisi

välittämään V. I. Leniniltä tulevat ohjeet paikallisille puoluejärjestöille.

Eräälle toiselle Kievin vankilasta paenneelle toverille, Litvinoville, annettiin tehtäväksi „hoitaa rajaa”, so. järjestää kuljetus, toimittaa salakuljettajain avulla rajan yli bolševistista kirjallisuuttamme, varustaa paikallisia puoluejärjestöjä säännöllisesti tällä kirjallisuudella sekä järjestää meikäläisille illegaalinen rajan ylitys.

Vladimir Bobrovski lähetettiin Kaukasiaan puolueen Kaukasian liittokomitean käytettäväksi. Kaukasiassa tapahtuneiden vangitsemisten jälkeen paikalliset järjestöt kaipasivat siihen aikaan erikoisesti bolševististen voimien täydennystä. Menševikit häärivät siellä yhä, ja taistelu heitä vastaan oli vaikeata.

Martin Ljadoville Vladimir Iljitš antoi tehtäväksi asettua asumaan Berliiniin ja järjestää siellä yhteyksiä saksalaisiin sosialidemokraatteihin.

Kaikkien näiden tovereiden lähdettyä minäkin rupesin odottamaan kärsimättömänä Venäjälle pääsyä. Vihdoin tuli minunkin vuoroni, mutta jouduin matkustamaan toistaiseksi Berliiniin enkä Venäjälle. Tunsin suurta pettymystä sen takia. Berliinissä minun piti olla sitovana renkaana Geneven ja meidän „rajamiesten” välillä. Tsaarihallitus ei kitsastellut palkatessaan käytyreitä ulkomaille. Geneve oli pieni kaupunki, ja meitä pidettiin siellä tarkasti silmällä. Siksi meikäläisten oli epätarkoituksenmukaista lähteä suoraan Genevestä Venäjälle illegaaliseen työhön. Ennen Venäjälle lähtöä piti oleskella vielä jonkin aikaa ulkomailla, kadota suurkaupungin pyörteisiin ja vasta sieltä häipyä huomaamattomana pois.

Berliini oli siihen tarkoitukseen sopiva kaupunki. Siellä opiskeli yliopistossa tai yksinkertaisesti oleskeli ylioppilaiden kirjoilla tuhansittain nuoria Venäjältä. Nämä ihmiset asuivat siellä vuosikausia, poliisi oli jo tottunut heihin eivätkä he aiheuttaneet erikoisia epäilyjä. Berliinissä asuva Martin Ljadov oli siihen aikaan tunnettu henkilö. Monet saksalaiset sosialidemokraatit tunsivat hänet V. I. Leninin edustajaksi. Poliisikin saattoi tuntea hänet, siksi Venäjälle lähtevien oli oltava tekemisissä minun kanssani, koska minä oli aivan „puhdas” henkilö, jota ei kukaan siellä tuntenut.

Vaikea oli lähteä Genevestä muualle, jonnekin uuteen maanpakoon, jossa ei ollut Vladimir Iljitšiä. Ennen lähtöäni sain kuitenkin vielä tilaisuuden pyytää häneltä neuvoa kysymyksessä, joka oli silloin minulle hyvin kipeä. Minua vaivasi silloin epäily siitä, oliko minulla oikeus olla ammattivallankumouksellinen, bolševistisen keskuksen edustaja, kun minulla ei ollut syvällisiä teoreettisia tietoja eikä erikoisia agitaattorinlahjoja. Kun tulee paikalliseen puoluejärjestöön keskuksen lähettämänä ja

V. I. Leninin nimessä, niin siellä katsotaan kuin ylempänä olevaa, odotetaan jotain jne.

Vladimir Iljitš kuunteli minua hyvin tarkkaavaisesti, niin tarkkaan kuin vain hän osasi kuunnella, ja vastasi, että oikeus käyttää ammattivallankumouksellisen nimeä kuului niille, jotka olivat ennen kaikkea uskollisia puolueelle ja työväenluokalle. Tätä oikeutta voivat nauttia ne, joiden oma persoonallinen elämä sitoutui kokonaan puolueen elämään. Ei saanut rajoittaa vallankumouksellisten järjestöpiiriä ahtaan johtajapiirin puitteisiin, tarvittiin pysyväisiä, väsymättömiä, välittömästi joukkoihin sidottuja työntekijöitä.

Lähdin Berliiniin perin haluttomasti mukaanni ylioppilaan passi, joka oli annettu uralilaisen tehtailijan Haritonovin tyttären nimelle. En tiedä, oliko passi oikea vai väärä, mutta tultuani Berliiniin ja vuokrattuani huoneen Charlottenburgista, jossa venäläiset ylioppilaat tavallisesti asuivat, luovutin passini sisäänkirjoitusta varten, ja kaikki näytti sujuvan onnellisesti. Mutta muutaman päivän kuluttua minut kutsuttiin poliisilaitokseen, jossa minulta kysyttiin, miksi minä — tehtailijan tytär — olin vuokrannut niin halvan huoneen ja miksi olin niin vaatimattomasti puettu. Vastasin siihen, että tehtailija-pappani ei halunnut päästää minua opiskelemaan Berliiniin, siksi en voinut luottaa hänen apuunsa. Vastaukseni lienee tuntunut järkevältä, ja minut jätettiin rauhaan.

Siellä Berliinissä minulla oli vähän tehtävää, mutta paljon vapaata aikaa, ja koetin käyttää sen käymällä saksalaisten sosialidemokraattien kaikenlaisissa joukkotilaisuuksissa ja julkisissa kokouksissa, varsinkin niissä, joissa Bebel esiintyi. Hän nautti äärettömän suurta suosiota Berliinin työläisten keskuudessa. Klara Zetkiniä sain kuulla useimmiten naisten kokouksissa. Hänen esiintymisensä eivät värikkydessä eronneet paljoakaan Bebelin puheista. Mutta kaikki se ei kuitenkaan tyydyttänyt. Teki mieli kotiin, Venäjälle, oikeaan aktiiviseen puolueetyöhön. Siksi tunsin suurta iloa, kun minulle ilmoitettiin, että minun tehtäväni siellä oli lopussa ja lähiviikkoina minut lähetettäisiin Kaukasiaan.

Saman vuoden 1904 kesällä palasin Venäjälle Tiflisissä sijaitsevan Kaukasian liittokomitean käytettäväksi.

